

Gävleborgs Fäbodförening

c/o Calle Höglund
Rönningen 893
826 95 TRÖNÖDAL

Regeringen
Näringsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

n.registrator@regeringskansliet.se n.remisser.hl@regeringskansliet.se

Synpunkter: För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1)

STRATEGI: Livsmedelsproduktionen ska växa och bli mer konkurrenskraftig. Alla politiska förslag som rör jordbruk MÅSTE ta hänsyn till den nationella livsmedelsstrategin. Det ska vara ett tydligt mål att öka svenskt livsmedelsproduktion och bättre bruka fotosyntesen.

Inledning

Gävleborgs fäbodförening, GFF, bildad 1996, är en oberoende och ideell förening med syfte att

- arbeta för en sund och livskraftig utveckling av fäbodbruket
- ta tillvara och främja fäbodbrukets intressen
- bistå fäbodbrukarna genom marknadsföring och kompetensupplysning
- ge råd och sprida information som är till nytta för fäbodbruket
- verka för bibehållen djurhållning på fäboddar
- verka för att fäbodbrukets gamla betesdjur kan fortleva i sin typiska miljö
- ta tillvara traditionell kunskap
- främja och stödja nya lösningar inom fäbodbruket
- svara på remisser från myndigheter och organisationer då de rör fäbodbrukets intressen

GFF har drivit en rad projekt och är med i det nationella Landsbygdsnätverket. Före yttrandet har GFF haft kontakt med LRF, Värmlands säterbrukarförening och föreningen Sveriges fäbodbrukare.

Till grund för sitt resonemang lägger GFF främst två dokument.

1. Konventionen om biologisk mångfald

FN:s konvention om biologisk mångfald, CBD, syftar till bevarande och uthålligt bruk av den biologiska mångfalden. CBD ägnar särskild uppmärksamhet åt ursprungliga och lokala samhällen när det gäller skydd för traditionell kunskap och sedvänjor (artikel 8j). Syftet med Sveriges agerande är dels att stärka en demokratisk utveckling, dels nå beslut och åtgärder som praktiskt tillgodoser behoven hos berörda. Termen ”*ursprungliga och lokala samhällen*” tolkas i Sverige som samer, fäbodbrukare, småbönder i fjäll, skog och längs stränder samt lokala fiskare.

2. Europeiska landskapskonventionen

Den europeiska landskapskonventionen trädde i kraft 2004. Sverige har ratificerat den. Landskap är enligt konventionen ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer.

Landskapskonventionen har en tydlig demokratisk aspekt och skall stärka allmänhetens och lokalsamhällellenas delaktighet. Den betonar att landskapet är en gemensam tillgång och ett gemensamt ansvar. I landskapet möts många olika värden och tillgångar - ekologiska, kulturella, estetiska, sociala och ekonomiska. Det krävs samverkan mellan myndigheter, organisationer, företag och enskilda för att landskapets mångfald av värden ska kunna hanteras på ett hållbart sätt.

Yttrande

- Livsmedelsproduktionen ska öka och därmed formera en höjd konkurrenskraft i svensk produktion av livsmedel och göra det lättare för landets producenter i flera avseenden.

Regler och villkor

Målet ska vara att utformningen ska stödja en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklningar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.

Konsument och marknad

Målet ska vara att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

Kunskap och innovation

Målet ska vara att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

- *Detta är en bra och riktig politik för jordbruket. De ändringar i myndigheters instruktioner som kräver hänsyn till landsbygdspolitiska mål bör kompletteras med en generell regel som tydligt visar behovet av gemensamhetssyn i samhället. Den frivilliga myndighetssamverkan som kan ske idag måste formaliseras så bekväma samhällsorgan inte blockerar samverkan (sid 182). Former för statliga Servicecentra behöver yppas så medborgare i hela landet kan möta en samlad stat. Kompetens är nödvändig för att organisationen ska ge förtroende (sid 183). Det är livsviktigt för lantbrukssverige att det som händer på bygde- och livsmedelsområdet med avtal över block- och partigränser, långsiktiga mål och en genomarbetad strategi för en konkret handlingsplan kan samordnas och även verkställas.*

Kommittén har lämnat 75 förslag för att grunda ett sammanhållet Sverige. Vi har räknat och villat bort oss. Vi kontrollerar punkter. Överblicken är förlorad. Det är inte bra – pedagogiken fungerar inte.

Allmänt

Direktivet att forma en sammanhållen politik för våra landsbygder innebär att hitta former för välfärd åt alla. Det betyder i förlängningen en god kulturpolitik. Man har i kommittén kommit en god bit på väg. Det allmänna intrycket av betänkandet är således att det är hyggligt även om det förekommer brister. Vårt yttrande utgår från våra specifika intressen som inte beaktats i redogörelsen. Vi har frågat oss varför och konstaterat att det måste bero på okunskap. Vi kommer i fortsättningen att återkomma till de risker brist på kunskap kan medföra och även försöka ge förslag på lösningar.

1 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder

1.1 I de resonemang som förs bortses från den sammanhållna politik som tydligen finns för urbana bygder. (Indirekt kan dock en tolkning av det urbana samhället göras på sid 60.) Underlaget framförs obestämt där man talar om *ambition* och att landet ska *känna* optimism och framtidstro. Vi ska förmodligen känna förtröstan och trygghet och hoppas på ett trendbrott. Det gör vi. Lösningen är att ta vara på näringslivets potential. Kommittén konstaterar att en tudelning av landet inte kan accepteras. Landsbygderna ska på sätt och vis bli självförsörjande.

Man utgår från tre grundläggande perspektiv:

- Likvärdiga förutsättningar för medborgarna att arbeta, bo och leva i landsbygderna.
- Öka landsbygdernas förmåga att ta till vara förutsättningarna för företagsamhet och syllsättning på ett långsiktigt hållbart sätt.
- Öka landsbygdernas möjligheter att bidra till en positiv utveckling av samhällsekonomin.

1.3 Medborgarperspektiv

Vi reagerar mot den första aspekten: Den samhällsgrupp GFF representerar är enligt FN:s konvention om biologisk mångfald, CBD, utpekad som ett ursprungligt och lokalt samhälle¹ (i Sverige samer, fåbodbrukare, småbönder i fjäll, skog och längs stränder samt lokala fiskare), som åtnjuter skydd för traditionell kunskap och sedvänjor (artikel 8j) i CBD. Fåbodbrukare är i ett avseende medborgare likvärdiga med alla andra i samhället och i en annan betydelse värderad och befunden förtjänt att särbehandlas tillsammans med andra utpekade grupper i samhället.² Landsbygdskommittén har särskilt, men utan att ange och kommentera bakgrund, diskuterat samer och samiska näringar (sid 72).

GFF anser att skydd mot otillåtet kommersiellt nyttjande av traditionell kunskap är viktigt. Den traditionella kunskapen är kollektiv och exklusiv; ägandet bör regleras via någon form av fond till förmån för gruppen. Men exklusiviteten ligger på flera plan och varje fåbod kan också ha sin speciella kunskapskatt. Här kommer en separerad likvärdighet in. Tyvärr har dagens fåbodbruk ofta varit utsatt för besvärande kontinuitetsbrott som orsakat kunskapsförluster. Vi ser fördelar med ett nationellt kunskapscentrum som också tar vara på traditionell kunskap. Vi återkommer till detta under olika rubriker men vill nu peka på värdet av kollektiv positiv särbehandling av fåbodkulturens och utmarksbrukets företrädare för lokala samhällen, i form av stöd till kunskapssamling och information. Man kan göra en jämförelse med Åjtte i Jokkmokk, som är kärnpunkt för information om samekultur och berättar om fjällets folk och miljö; om natur och kultur i ett ekologiskt helhetsperspektiv.

Lite otydligt och diffust talas i betänkandet om att medborgarna mer eller mindre frivilligt anslutit sig till olika typer av sociala och ekonomiska sammanhang:

1. det civila samhället; där vi i viss mån har gjort ett eget val,
2. det formella samhället; innebärande institutionella rättigheter och skyldigheter,
3. det allmänna samhället, som ger uttryck åt en överenskommelse eller ett kontrakt mellan folk och olika instanser: (FN, ER, EU) stat, landsting, kommuner, (byar).

Det är möjligt att stå i förbindelse med det formella samhällets myndigheter via nätet. Detta framställs som positivt. Viss kontakt kan fungera då det gäller återkommande rutinfrågor men förbindelseformen isolerar många på grund av det främlingskap som finns för tekniken. Även om myndigheter kan känna tillfredsställelse och förnöjdhet med kontakten finns hos motparten en ständig osäkerhet. Dessutom är nätet sårbart och miljöpåverkan är negativ. Tillgängligheten är också ofullständig.

- GFF vill hävda att kontaktformer via nätet kan varas oerhört bedrägliga och sårbara.
- Kommitténs påpekande om att statens fysiska närvaro behövs i hela landet är bra.
- Även anmärkningen, att ifall samhällsnyttan motiverar förbehåll i äganderätt ska samhället ge ersättning, är utmärkt.

Kommittén understryker att hinder för enskilda att ha företag i landsbygderna bör undanröjas.

- GFF vill framhålla att detta också ska gälla kollektiv, såsom lokalsamhällen enligt CBD.

Potential (sid 61)

Landsbygdernas natur- och kulturresurser kan omvandlas genom *förädling* av tillgångarna. Denna omvandling kan ge en positiv förändring. Traditionella näringar som drivs av samer, fåbodbrukare, småbönder i fjäll, skog och längs stränder samt lokala fiskare kan exempelvis även rymma hållbara turismupplevelser. Ett tanklöst och icke sannfärdigt bruk av resursen gör den dock ömtålig. Som stöd under etablering och drift behövs god förmedling av kompetens i en rad ämnen, till exempel yrkesvana, ekologisk kunskap, agrarhistoria, etologi, etnologi, folklöre, mathantverk, kännedom om andra lokalsamhällen etc. De förslag kommittén lägger fram behöver utökas.

- Träffpunkter för erfarenhetsbyten behövs som komplettering.
- Ett multipelt utmarksbruk bidrar till miljödriven näringsutveckling.

¹ Traditionell kunskap och lokalsamhällen – artikel 8j i Sverige. ISSN 1403-6568 (CBM:s skriftserie). 2004

² Ovan ¹⁾ citerade arbete definierar (sid 96) lokalsamhälle som en grupp med känsla av etnisk samhörighet.

Insatser för samhällsekonomin (sid 62)

Landsbygderna bidrar till landets export. En fråga är vad som exporteras och kvalitén på produkterna. Villkoren är också intressanta för utbytet. En merkantil vinst kan bidra till en social förlust.

- Rätt kunskap måste finnas på rätt plats.
- Kapitalförsörjningen bör ske genom resursförädling. Det är osäkert om alla förslag kommittén lägger fram vid grundlig eftertanke skapar ett mångsidigt och hållbart näringsliv. Man kan sitta utan pengar när man sålt smöret utan att veta hur det gått till. Det gäller att tänka efter före.

Positiv befolkningsutveckling (sid 62)

Vissa ord ges förutbestämda värden. Vilken förändring av en befolkningsnumerär är egentligen positiv? Ju färre man delar en kaka med ju större bit bör man få och rikedom ökar. Ju färre man är i landsbygderna desto rikare bör man vara. Det är sant att det inte är så.

- Man ska vara så många att man tillsammans kan tillgodose behoven för gruppens välfärd. Det finns trösklar på vägen till optimum – det bästa möjliga. Optimum kan också passeras. Urbana samhällen är sådana exempel.
- Kommittén har inte verifierat vad den menar med positiv i en fråga om befolkningsutveckling.
- Vad är optimalt för en landsbygd? Vet vi det kan vi åtminstone teoretiskt få fler optimala sådana!
- Kan den optimala landsbygden vara den som presterar en lokal resursbaserad direktförsörjning?

Distinkt landsbygdspolitik (sid 63)

Landsbygdskommittén visar märklig och obefogad tilltro till kompetensen hos myndigheter. Varför? Det gäller för de myndiga att först lyssna in och sedan sända ut. Dagens landsbygdspolitik tillämpas på gehör eller av plikt – kunskapen och förståelsen för syftena brister. Istället rider man på paragrafer och hoppar aldrig över regelverk. Rädsla och okunnighet styr. Det krävs

1,4 Mål

för optimering. Betänkandet nämner likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd. CBD pekar i artikel 8j med flera³ ut lokalbefolkningar' som fåbodbbrukare och småbönder i fjäll, skog och längs stränder samt lokala fiskare och samer, som i behov av skydd för sitt kulturarv och sina traditioner.

- Fåbodbbrukare är förtjänta att särbehandlas så att kulturarvet kan förvaltas och förmedlas. Detta är inte orättvist. Kunskapen är kollektiv och verkar för ökad välfärd i landsbygderna.
- Låt oss manifesteras behovet i ett centrum för fåbod-/utmarksbruk, där även havsbruk ingår
- Vi ser fördelar med ett nationellt kunskapscentrum som tar vara på traditionell kunskap. Vi kan göra jämförelse med *Åjtte* i Jokkmokk, som är kärnpunkt för information om samekultur, och *Eldrimner* i Ås, som är ett nationellt centrum för mathantverk, eller rovdjurscentret *De 5 Stora* i Järvsö, som strävar efter att vara en trovärdig förmedlare av rovdjursinformation. Så finns *Nationellt centrum för kunskap om vilt, viltskador och samhälle* i Grimsö, vilket sorterar under SLU, Sveriges lantbruksuniversitet och som forskar, utvecklar, utbildar och informerar.

1,4,1 Ett panorama

Kommittén vill visa ett par vyer – scenerier. Ett scenario bygger på störningar i landets utbyggnad av bredbandsnätet. I resonemanget försummas villkoren för utbyggnaden. Vilken analys ligger till grund för kommitténs ställningstagande? God tro? Är Sverige ett föregångsland genom att bli först. Blir vi därför bäst? Hur ser det allmänna i dag på de resurser som krävs av miljön för en utbyggnad? Landsbygder är bra för internet därför att här ställs inte höga krav på till exempel energihushållning vid servrar. Apparater för hantering av höghastighetskommunikation är sårbara. Ändliga naturresurser riskerar dessutom att hänsynslöst utnyttjas. De etiska omständigheterna vid utvinning verkar vara vidriga vid vissa lägen.

³ Förenta Nationernas konferens om miljö och utveckling. Konvention om Biologisk Mångfald. Miljö- och naturresursdepartementet, 1994.

- Förberedelser för stabila kommunikationssystem kan gynna landsbygder. Hur kan internet ersättas? Går man andra vägar någonstans i världen?
- Outnyttjad landsbygdspotential behöver gås igenom och granskas samt göras tillgänglig
- Rådgivning är viktig.
- En bioekonomi är intressant. Energijämförelser, resurs- och hushållningsplaner är angelägna.
- Förhöjd tillämplig kunskap måste finnas disponibel.
- Splittrad kunskapsspridning är ett fördärv.

Ett annat scenario talar om värdet i en ökad självförsörjningsgrad. Lösningen är att ta vara på näringslivets potential. Kommittén konstaterar att en tudelning av landet inte kan accepteras. Landsbygderna ska kunna bli självförsörjande. Genom en optimal produktion uppbyggd på tillämpliga tillförlitliga traditioner och gamla beprövade metoder kan arbetslösheten bekämpas.

- Lösningen kan till exempel finnas i att i ett mindre jordbruk hitta den mest gynnsamma föreningen av eget arbete och förädling, med låg insats av köpt energi och insatsvaror, samt en nära marknad.
- Mellanhänder ger ingen vinning.
- Fotosyntesen är en generös medarbetare.
- Utbildningscentra och tillgång till all slags utbildning och förkovran behövs.
- Att vara förankrad innebär inte ofrihet.
- Förankring och delaktighet skänker trygghet och hemkänsla,

2 Näringsliv och företagande

Landsbygderna lurar ibland vissa profitörer. I en äldre samhällstradition fanns markslagen tomt, åker, äng och i vissa fall en gårdshage. Dessa markslag bildade gårdens eller byns inägor. Utom dessa fanns skogen eller utmarkerna som ypperst var djurens gemensamma fodermarker; de gav sommarbete och vinterhö: starr, löv, knopp och ris samt barkskav. Därtill tog man ved och virke på utmarken. I den nödvändiga omställningen mot ett långsiktigt ekologiskt hållbart samhälle är fåbodkulturens och utmarksbrukets bevarade kunskaper, lantraser och brukade utmarker en viktig inspirationskälla. Dock – när utmarkens virkesvärde steg förvärvade nya aktörer skog. Utan annat stöd än sin övertygelse ville kategorin få bort kreatursbetet som ansågs föröda trädväxten. (Kreatursbetets inverkan på gagnskog bör en gång för alla utredas.) Återkommande frågor rör betesrätt, hägnader och hävdens mångfald (bombmurklor och lavskrikor).

När en skogsstrategi formas för landet förbises utmarkernas betydelse för djurhållning. Som lokalt samhälle, vilket bevarar erfarenheter av ett traditionellt livssätt (in-situ), har fåbodkulturen emellertid med sig lärdomar som ger det som ännu i dag ses som skog ytterligare värden. Värden som inte bara består av miljöer för rekreation och besöksnäring. Vid fåbodbruk tas markernas alla värden till vara. Även turismens. I dag finns dock, trots framtidstro, en djup besvikelse bland fåbodbrukare över det omgivande samhällets oförmåga att se den totala markanvändningens fördelar; de som för dem är självklara. Trösten är att de landsbygdernas profitörer som nämndes i början förbiset utmarkernas multipla värden och att markvärden relaterade till agrar produktion därför inte accelererat som för andra jordbruksmarker.

- Vid fåbodriksdagen i 2009 formulerade ordföranden för GFF följande solklara sanning:

**Fåbodbrukarna är inte med på resan mot det hållbara samhället.
De är redan där.**

Utmarker finns i hela landet men karaktären växlar. De karaktärgivande verksamheterna kallas platsbundna och finns med jordbruk, vattenbruk, jakt och fiske som exempel.

- Verksamheten i gröna näringar kan öka.
- En produktivitetsökning behöver inte leda till större företag.
- Förtjänsten kan finnas i personrelaterat hantverksmässigt arbete med låga insatskostnader och hög förädlingsgrad samt en väl brukad infrastruktur.
- Fäbodbruk levererar en högvärdesprodukt. Produktvärdet kan öka. Fäbodbruk är en del av Sverigebilden som dessutom har en potential för folkförsörjningen. Fäbodbruk bevarar natur- och kulturarv och kan ge rekreation. Fäbodbruk kan på flera sätt jämföras med renskötsel (sid 72).

2.3.5 Kunskapsutveckling

- Regionala forskningscentrum behövs för optimalt bruk av landsbygdernas naturgivna resurser. Resultaten ska spridas i form av ett kompetensnätverk med noder på alla upptänkliga ställen.
- Inhämtad och befintlig kunskap ska struktureras och synliggöra frågor.
- Resultatspridningen ska ske så att krav på fysiska och finansiella insatser från privata mottagare minimeras.
- Små företag ska ha en servicegaranti (sid 95) vid myndighetsutövning.
- Ett kunskapscentrum har även myndigheter som avnämare. Där ska krav medfinansiering ställas.
- Statens medverkan kan ske genom anvisningar om detta i myndighetsanslagen.
- Delaktighet bör öka intresset för samverkan.

3 Digital kommunikation

Det är inget självklart riktigt påstående att det är omöjligt att utveckla Sveriges landsbygder till livskraftiga områden utan digital kommunikation. En genomlysande miljökonsekvensbeskrivning behövs. Konstaterandet kan jämföras med yttrandet att kreatursbete skövlar skog. Man för fram tankar som verkar troliga utan att ge sakliga belägg. Ofta får partsintressen råda. Apple, Google, Pay Pal, Twitter, Telia, Spotify, Facebook, Intel, Netflix och andra skymtar som källor. Läget ger krämarnas drömbild och försummar kundernas krav. Tillgång till teknik ger inte insikt om användning.

- Visionen om renodlad e-förvaltning ger rysningar. Alternativ måste alltid finnas.
- Ett organ för landsbygdskunskap behövs; folk vill ha hjälp vid osäkerhet också i digitala frågor.
- Landsbygderna kräver täta och varma relationer samt utsikt till rent fysiskt närhet i alla.
- Apparater för hantering av höghastighetskommunikation är sårbara.
- Ändliga naturresurser riskerar dessutom att hänsynslöst utnyttjas i det tekniska arbetet.
- De moraliska omständigheterna vid utvinning ändliga råvaror verkar vara vidriga i vissa lägen.
- Digital kommunikation kan vara ett visst stöd för positiv landsbygdsutveckling.
- All innovationsupphandling (sid 105) måste inkludera brukarnas digitala hantering.
- Den digitala teknikens mobila möjligheter bör beaktas; service kan ske via kompetenscentrum.

Transportsystem har alltid minst två riktningar – till och från – sedan blir det fråga om infrastruktur.

- Möjligheten att göra kollektivresor (sid 113) måste förenklas.
- På fordon och farkoster ska resa kunna köpas till bestämt pris och med medel som är obundet av vilken bank som utför servicen eller på vilket vis tjänsten genomförs.
- Tekniska lösningar får aldrig bli ursäkter för reell service åt alla

4 Kompetensförsörjning

Vi utgår från GFF:s kunskap om det behov av kompetensförsörjning som lokalsamhället *fäbodbrukare* känner. Det saknas ett samlat centrum för kunskap om fäbodbruk och annat utmarksbruk. Idén om ett sådant bygger på en diskussion om behov av fäbodkonsulent 2004 med Länsstyrelse och länsveterinär.

Ett projekt finansierat av Jordbruksverket inleddes. GFF tog ansvaret för att få en direkt kontakt med brukarledet redan från start och inte en myndighetsstyrd verksamhet.⁴ Viss skepsis finns i landsbygderna rörande myndigheters kompetens och objektivitet. Som bas för projektet fanns intervjuer har med 113 stycken fäbodbrukare och lantbrukare i och även utanför Gävleborgs län i form av en fast enkät (resultat finns i GFF). Enkätens utformning baserades dels på bakgrundsinformation, verksamhetens storlek m.m., dels på specifika områden, livsmedel och djurskydd m.m. Vi citerar:

De flesta brukarna (91 %) hade minst en gång kontaktat myndigheter om sin verksamhet. Bara 11 % av brukarna hade dock tagit ett eget initiativ till detta, i övrigt var kontakten orsakad av olika problem i företaget. De flesta (34 %) upplevde inga problem alls vid kommunikationen. Några ansåg dock att det fanns svårigheter. Problemområdena varierade en del vid kontakten med myndigheterna. Dels ansågs (21 %) att myndigheterna var för byråkratiska; dels att man hanterade ett problem, en förfrågan, olämpligt (14 %) och dels att sättet man informerade på var missriktat (7 %). De värsta problemen uppstod när det gällde lagfrågor. Andra problemområden inom kommunikationen var tillgängligheten. Hela 62 % ansåg att det tog för lång tid för att komma fram till rätt person, främst gällde detta Djurskyddsmyndigheterna men även Jordbruksverket. Av brukarna ansåg 53 % att omkopplingar, telefonsvarare och att personen ”aldrig var på plats” var de främsta orsakerna till att man kände problem på detta område. 29 % ansåg att ett mycket stort problem var att myndighetspersoner ofta inte visste skillnaden mellan dagens rationella lantbruk och företag med fäbodbruk. Detta sågs som ett stort hinder vid rådgivning och för förståelse vid problemhantering. Flera brukare (14 %) uppfattade att en del myndighetspersoner inte heller ville sätta sig in i vad fäbodbruk var. [- - -]

Samtliga intervjuade hade något slags kontaktnät. Uppstod problem var det vanligaste att kontakta andra brukare inom samma område. Flertalet (74 %) var med i minst två föreningar/ organisationer. Vanligaste var Gävleborgs fäbodförening, LRF och rasföreningar; små, egentligen ideella grupper, avseende brukarnas djurslag. När det gällde lagstiftningsfrågor var det dock inte någon som kände att de hade fullt stöd av sina organisationer. [- - -]

En intressant aspekt på finansiering av utbildningen kan man få i Konventionen om biologisk mångfald, vilken dels slår fast att lokalbefolkningars verksamheter med traditionellt bruk av biologisk mångfald – så som fäbodbrukarnas – ska bevaras, dels meddelar att finansiellt stöd ska ges till sådana åtgärder för att nå Konventionens mål. Således skulle utbildningen kunna finansieras av medel för naturvård.

Finansieringen av fäbodkonsulenter skulle förhoppningsvis kunna rymmas inom det då nyligen inrättade Nationellt program för lokal och traditionell kunskap relaterat till bevarande och bruk av biologisk mångfald, Naptek. Så blev det inte. Tanken på ett samlat centrum för kunskap om fäbodbruk och utmarksbruk föddes. En studie om ett sådant utfördes 2009 av Ljusdals kommun inom Landsbygdsprogrammet med medverkan av GFF, CBM/Naptek, Högskolan i Gävle och Ljusdalsbygdens museum.⁵ Ett Utmarkscentrum bör enligt förstudien organiseras som ett nätverk där huvuddelen av arbetet är decentraliserat till befintliga aktörer på området, som behåller sina kontakter in i respektive organisationer och fungerar som en länk in i dessa. En fast kärna bör finnas. I dag pågår samarbete med ledningen för biosfärkandidatområdet Voxnadalen⁶ om samlokalisering med områdets forsknings- och informationscenter.

- Man kan inte hetsa ett frö att växa fort; det behöver en bra såbädd och skönt regn, så finns det önskade trädet med sitt vackra grenverk där när det behövs.
- Huvudman för ett utmarkscenter; en *trädgårdsmästare*, måste väljas med beaktande av den misstro mot överhet som frodas i landsbygderna.
- Förtroende förtjänas genom öppenhet och kunskap
- Utmarkscentrum kan med fördel associeras med centra för högre utbildning.

⁴ GFF Rapport 2005, Yasmine Bengtson: Fäbodkonsulent.

⁵ Ljusdalsbygdens museum 2010, Roland Hamlin: Förstudie om ett ”Centrum för utmarksbruk”.

⁶ Ovanåkers kommun 2016. Olle Berglund: UNESCO-ansökan Biosfär Voxnadalen.,

4.3 Utbildningscentra för aktningvärd utbildning

- Kommitténs förslag om tillgängliggörande av högre utbildning är bra.
- Kompetensförsörjningen kan garanteras.
- De aktuella lokalsamhällena bidrar och betjänas av flera lärosäten som i samverkan och med kommunernas lärcentra kan bilda plattformar och göra ett viktigt lagarbete.
- Grunden för utbildningscentra är byskolor, naturbruksgymnasier och folkhögskolor.
- Kompanjonskap förutsätts med museum, bibliotek och bokbussar, utmarkscentrum, biosfärfakta, världsarvsvägledning etc.
- Agrogestaltning är det nya ämnet. Exotiskt skimmer undviks.
- Från landskap och utmark hämtas hjälpmedel för utbildning i allt; ekonomi, naturvetenskap, konst, litteratur, agrarhistoria, musik, teater, filosofi, planering, politik och biologi – läran om livet.
- Bortifrånperspektiv bör undvikas, Ta in – ge ut.
- Utbildningscentra kan med fördel associeras med utmarkscentrum.
- Högre utbildning ska vara aktningvärd bildning och förklara att jordens möjligheter är oändliga och att det bara är osäkra människor som inskränker dem.

5 Samhällsplanering

Samhällsplanering formar underlag för livskraftiga landsbygder. Översiktsplanering, ÖP, summerar och ger överblick. Rätt sak hamnar på rätt plats. I samhällsplaneringen är den kommunala planeringen närmast medborgarna och medmänniskorna. För kommunal planering finns också riktlinjer. Högst finns FN och Unesco; CBD med 8j, Världsarvskonventionen, Man and Biosphere och Konventionen om Immateriellt kulturarv. I Europa finns Ministerrådet och EU. Ministerrådet skapar konventioner som Landskapskonventionen. Nationellt finns riksintressen för friluftsliv, natur och kultur samt strandskydd. Allt ska ÖP, vilken på landskapsnivå ska kartlägga kommunen ekonomiskt, ta hänsyn till och lägga ihop till folkets bästa. Lokala samhällens intressen hör till de som ÖP ska uppmärksamma. ÖP ska som ekonomisk kartläggning behandla frågan. Vi ser fördelar med ett kunskapscentrum som organ också för samhällsplanerare. Positiv särbehandling av fäbodkulturens och utmarksbrukets företrädare ska ske lokalt men principiellt samordnat.⁷

- Förmånliga landsbygdslån eller förtroendemedel bör utöver till bostäder lämnas lokalsamhällens⁸, och organisationer som vill bygga för samhällsnyttiga ändamål.
- Avskrivning ska ske efter viss tids framgångsrik användning. Skattetekniska utvägar är tänkbara.
- Ett alternativ är samhällsägande från början.

6 Tjänster och kultur

Samhället har ansvar för de resurser befolkningen kan disponera för sin välfärd. I sammanhanget använder politiker ofta ord som utveckling och tillväxt och anseroreflekterat att båda är något oreserverat positivt. Emellertid kan det också vara motsatsen och grader av detta. • Utveckling innebär egentligen bara en förändring och med den bakgrunden är det lättare att inse att den kan vara både bra och dålig. • Tillväxt kan aldrig vara hållbar; allting kan bara växa till en viss gräns – den naturliga följden är sedan stagnation, tynande, förtvinande och död. Vad politiker talar om är förhoppningsvis *kontinuitet*, att något fortsätter ske på samma eller liknande sätt. Detta förutsätter att resurser inte förbrukas utan vårdas. Används ändliga råvaror kan en produktion omöjligt ha hållbar tillväxt.

⁷ Jämför med Satoyamainitiativet, för vilket den japanska regeringen önskar en internationell plattform.

⁸ Lokalsamhällens exklusivitet ligger på flera plan och beträffande fäbodkulturen kan varje fäbod ha sin speciella kunskapskatt. Här kommer en separerad likvärdighet in. Tyvärr har dagens fäbodbruk ofta varit utsatt för besvärande kontinuitetsbrott med kunskapsöverföringar till civilsamhället. GFF anser att skydd mot otillåtet kommersiellt nyttjande av traditionell kunskap i princip är viktigt. Eftersom den traditionella kunskapen är kollektiv och exklusiv bör det urminnes ägandet regleras via någon form av offentlig fondering till förmån för gruppen. Exempelvis kan varor som saluförs som *fäbodprodukter* avgiftsbeläggas till fondens förmån.

6.3 Kommunala välfärdstjänster

Såväl kommersiell service som allmänna välfärdstjänster kräver samhällsansvar också för de kostnader detta genererar, såväl miljömässigt som merkantilt. Betalningsmarknaden ryms här också. Det finns exempel på orimligheter inom fäbodnäringen; i Dalarna fördes talan mot ett beslut av Skatteverket som krävt kassaregister i en fäbod som saknar både el och mobiltäckning. Skatteverket ville inte ompröva sitt beslut, som sommaren 2015 överklagades till förvaltningsrätten, som gick på verkets linje – trots att fäboden saknar både mobiltäckning och el. Kammarrätten ansåg 2016 det vara oskäligt att begära kassaregister i fäboden. Här kunde ett kunskapscenter med noder i ett stort område ha gett både brukare och myndighet goda råd. Det är orimligt att kräva likvärdig samhällsservice på varje ort.

Det resonemang Landsbygdskommittén för om försämrad försörjningskvot på grund av en kraftig ökning av äldre personer kan med en förnuftig hantering vid mottagning av nya svenskar vändas till något positivt. GFF har till exempel vid Krype getfäbod i Skärså norr om Söderhamn medverkat till att ett antal personer från bl.a. Eritrea och Somalia i flera år fått praktik i ett integrationsprojekt.

En erfarenhet från Ljusdalsbygdens museum som dokumenterar etnoekologisk kunskap är att invandrare ofta har med sig kunskaper som fyller sprickor i inhemska sammanställningar.

En annan fråga rör *ekonomisk bärkraft*. Definitionen saknas. Ett kunskapscenter skulle kunna informera. Kanske skulle det rörande våra landsbygder ha något att göra med bygemenskap i form av olika samfälligheter och allmänningar inom byalag, härad och större enheter.⁹

- Lagen om förvaltning av samfälligheter bör anpassas till en modern landsbygdsolitik.
- Kunskap om byalag, fäbodlag och fiskelag behöver stärkas och värdet av deras roll spridas.
- Dessa samhällets minsta juridiska instanser kan stimulera såväl kommuner som andra, vilka famlar efter former för att inspirera lokala initiativ.
- Invandring förbättrar förutsättningarna för landsbygderna.
- Invandrare är viktiga informanter vid inhemska kartläggningar av kunskapsfält.
- Även inom berättande, musik och hantverk finns olika kulturella paralleller.
- Med olika former av regionala kunskapscentra med nodstrukturer (asymmetriskt ansvar) kan kommuner höja sin förmåga att fånga upp och anlita specialister.
- Kunskapscentra bidrar till att bevara och bruka ett immateriellt kulturarv.
- Befintliga anslag kan oftast finansiera lärosätens och myndigheters decentralisering.
- Högre utbildning med lärcentrum ska förklara att jordens möjligheter är oändliga och att det bara är osäkra människor som inskränker dem.
- Skolverket ska stöda nationella resurscentrum som stimulerar intressant och aktuell undervisning.

6.5 Kultur

Kultur ska vara uppriktig. Det finns en obönhörlig mekanism i turistifiering anser kulturskribenten Gunilla Kindstrand¹⁰: bort från komplikationer och komplexitet, mot ensidighet och förenkling. Sedan förpackas detta landskap av minnen, *mindscape*, och bjuds ut till turistindustrin. Det finns en orubblig mekanism i turistifieringen bort från komplikationer och komplexitet, mot ensidighet och förenkling.

Det är hedervärt att låta Kulturrådet anvisa hur kulturen görs tillgänglig i landsbygderna och uppdra åt Myndigheten för kulturanalys att föreslå hur kulturdeltagandet i landsbygderna ska ske (sid 166). Men åtgärderna är naiva, för att inte säga desperata. Kultursamverkan börjar med gemensam planering. resultatet kräver bevarande av värden, förvaltning och stöd. Arbetet ska ske i dialog. Tidningar

⁹ Vid storskiftet beslöt Kungl. Maj:t att 1/3 av avrösningsjorden (ej odlingsvärd) skulle samlas till besparingssskogar, där byamännen fick andelar i förhållande till storleken på deras inrösningsjord. Liksom de norrländska allmänningarna, t.ex. Jokkmokks sockenallmänning, omfattas besparingssskogarna av Lagen om allmänningssskogar.

¹⁰ I Manual för levande landsbygd, intryck Hälsingland. 2009.

behöver fler lokalkorrespondenter och mer öppenhet för läsartexter. Tron på digitaliseringens kraft får inte bli övertro. Dagsländor är vackra men skönhetsens stund är kulmen på ett långt hårt arbete. Kulturella kreativa näringar är latent diskutabla. Kulturpolitiken ska ge bildning och öppna folkets förmåga att förstå livsrummet genom att forma estetiska verktyg; det förnämsta är människans landskap – kulturlandskapet – som ger plats åt alla. Landsbygderna hyser en exklusiv del av kulturlandskapet. De konstnärliga tolkningarna av denna är legio. Att kalla denna för *skräpyta* är folkförakt sprunget ur ett uppgivenhetsperspektiv. Det har funnits en rad organ med prefixet *Folk*. De har förlorat i värde. Kunskapscentra kan fungera som förmedlare. Det immateriella kulturarvet är viktigt i sammanhanget. Man talar om regionarv, som passar väl att förvaltas genom exempelvis ett utmarkscentrum. Regionarv har av Unesco definierats som de natur- och kulturmiljöer med tillhörande immateriellt kulturarv som uppfattas vara av betydelse i en region. GFF urskiljer här sin lokalbefolkning vars immateriella kulturarv (handens och hjärnans kunskaper) behöver erkännande och styrka. Institutet för språk och folkminnen, ISOF, har förberett hur Sverige ska arbeta med Unescos konvention om det immateriella kulturarvet. ISOF beskriver fåbodkultur som småskaligt gårdsbruk i skogs- eller fjällbygd.

Samverkan krävs för praktiska lösningar. Svågadalens opolitiska kommunalnämnd i Hudiksvall är ett exempel som bör studeras. Genom samverkan skapas samlokalisering. Kulturskolor bör rymmas i kompetenscentra. Skogsvårdsstyrelsen/Skogsstyrelsen är en myndighet med lång tradition av praktisk samverkan i landsbygderna. Uppdraget till Landsbygdskommittén är signerat Näringsdepartementet. Kommittén har haft att med berörda aktörer medverka till dialog om landsbygder, dess förutsättningar och framtid. Man söker en landsbygdssäkring som gör att också andra politikområden ska beaktas.

- Kalla landsbygder för *närbygder*.
- Gör en ansvarsförändring så att det svenska ansvaret för lokalbefolkningar faller under Kulturdepartementet.¹¹
- Följdriktigt bör också Uppsala universitets och SLU:s samarbete med Naptek inom CBM drivas genom Kulturdepartementet.
- En sammanläggning av näringsmyndigheterna Skogsstyrelsen och Jordbruksverket bör ske.
- Jordbruksverket bör av sin landsbygdspolitiska del bilda en Myndighet för landsbygdsservice.
- Återupprätta Folkkultur, Folkskolor, Folkets hus, Folkets park, Folkvisor, Folklore, Folkmusik, Folkets bio, Folkdans, Folkgrupper och Folkhem.
- Stöd mediaföretags satsning på lokalkorrespondenter.

7 Realistisk tro på staten

Människor, orter och bygder får inte överges (sid 187). Staten är fysiskt närvarande i landsbygderna genom många representanter; där finns Sveaskog, skogsstyrelsen, länsstyrelsens olika specialister (kulturmiljö, samhällsplanering, näringsliv, regional ekonomi, djur, jakt, natur, lantbruk och landsbygder), lantmäteri, trafikverk, livsmedelsverk, skola, polis, pension, skatt, sjukvård, migration, arbetsförmedling, försäkringskassa, o.s.v. Staten i landsbygderna ska effektivisera sina verksamheter. Definition av *effektivisera* saknas. Incitamenten för samverkan är svaga när sådan är frivillig. Ett danskt exempel på samordning av verk var Skov- og Naturstyrelsen, som 2011 blev Naturstyrelsen och By- og Landskabsstyrelsen med sju lokala centra.

- Ordna en Folkförsörjningsmyndighet. Inrätta Statens servicecenter.
- Lägg samman Jordbruksverket och Skogsstyrelsen (6.5).
- Omorganisation är ett sätt för staten att möta landsbygder.
- Förstatliga sjukvård och skola. Stöd lokal utbildning med de kompetenser som saknas.

¹¹ Detta är en praktisk fråga med utgångspunkt från konsekvens; samefrågor (som rör en urbefolkning som också bildar lokalsamhälle) och det romska lokalsamhället (identitetsformande krets som skiljer sig från omvärlden¹) är kulturdepartementets ansvar. Vi söker kongruens. Dessutom hör demokratisk medvetenhet, konst, regional kulturverksamhet, kulturarv, mänskliga rättigheter, livsmiljö, kunskapspridning, ISOF, RAÄ, Kulturrådet osv till Kulturdepartementets ansvar och med vilket fåbodkulturens lokalsamhälle finner stor samhörighet.

- Reglera nationell samordnad service genom regleringsbrev.
- Lokala servicekontor kan integrera stat, landsting, kommuner och enskilda.

8 Styrning

”Statens servicecenter” kan föra tankarna mot en totalitär organisation. Byter man ordet *stat* mot ”samhälle” blir klangen mycket behagligare. Samhället har skapat den statliga förvaltningen för att få ordning och reda och för att stödja de svaga. Staten är ett gott exempel på humanism. Illvilja och egoism kan nedvärdera det mesta. Urbanismen har en del sådana uttryck.

En myndighet har i många fall inrättats för att fullgöra statens uppgifter. Myndighetsutövning är solid men också traditionsbunden och trög. Man litar på att vad som fungerat förr ska göra det i nya sammanhang också. Så finns en viss självgodhet och egoism. Det händer att man glömmer att ständigt se till syftet för organet och se om de besparingar man ska göra inte kan ske genom samarbete och arbetsdelning med andra som har liknande mål. Istället ökar formalisering och isolering. En bot kan vara att ofta analysera myndigheternas mål och reglera medelstilleddning efter resultaten.

Riksrevisionen granskar myndigheterna och undersöker om de följer direktiv, regler och föreskrifter, om de når sina mål samt om statliga insatser är effektiva och samhällsnyttiga. Riksrevisionen ska redovisa brister, rapportera dem och rekommendera förbättringar. Den måste vara kunnig, öppen och oberoende. Den behövs och ska användas. Revisionen är folkets kontrollmakt. Även om landsbygdsbedömning inte är direkt myndighetsrelaterad bör även sådan ingå i revisorernas uppgifter. Det är statsmaktens ansvar att revisorernas förslag verkställs. Här krävs aktiv kommunikation med landsbygdenas olika centrumbildningar. En samverkan med ”tredje statsmaktens” lokalkorrespondenter vore en enkel innovation. Landsbygdsdelegationer med företrädare för lokala näringar är en mer konventionell lösning.

Jordbruksverket har sedan tiden som Lantbruksstyrelse i mycket lämnat rollen som en ren näringsmyndighet och fått stor betydelse för styrningen av landsbygdspolitiken. Rollerna bör renodlas genom att näringsverksamheten mot lantbrukare samordnas med Skogsstyrelsens (se 6.5), kanske ett Domänverk? Delen med landsbygdsnätverket bör bli ett Landsbygdsverk.

- Kalla gärna staten för samhälle.
- Klargör myndigheternas mening och mål.
- Utveckla Riksrevisionens roll rörande myndigheternas samarbete i landsbygderna.
- Låt Riksrevisionen göra landsbygdsbedömningar.
- Inrätta landsbygdsdelegationer med representanter för regional/lokal verksamhet.
- Lägg samman näringsmyndigheterna Skogsstyrelsen och Jordbruksverket.
- Jordbruksverket bör av sin landsbygdspolitiska del bilda en Myndighet för landsbygdsservice.¹²

9 Civilsamhället omdanar landsbygderna positivt

Landsbygdspolitiken ska underlätta civilsamhällets möjligheter att förändra landsbygderna positivt. Den ideella verksamhet som ofta drivs av eldsjälar och av politiker skrivs in som landsbygdernas kraftkälla är i verkligheten mycket bräcklig. Stabiliteten saknas. Det finns starka skäl för att se behovet av eldsjälavård. Dels av omsorg om medmänniskor, dels för att insatser för en positiv landsbygdsutveckling annars blir personberoende. Alltför ofta blir en persons hän givna och effektiva arbete bundet till denne. Många exempel finns på eldsjälarna som flammats upp och plötsligt slocknat. Ungas satsningar må vara värdefulla men unga saknar mognad och utnyttjande av omogenhet sänker kvalitén. Även med god självavård tynar emellertid gamla hedervärda och demokratiska samfund som kyrkor, nykterhetsrörelser etc. Ett rejält statligt stöd till Sveriges fäbodbrukares förening är önskvärt. Samhällets föreningsstöd är viktigt. Det behöver inte äventyra kommunalt självstyre. Det är en ersättning för föreningars oavlönade arbete. Exempel är GFF:s många utvecklingsprojekt och Edsbyns kommuns arbete för Biosfärområde Voxnadalen. Folkbildning och kompetensutveckling genom

¹² Jämför danska By- og Landskabsstyrelsen.

exempelvis ett utmarkscentrum kan stärka landsbygdsutvecklingen. Regionala partnerskap med lokala specialister kan bygga vägar till resultat. Leadermetoden kan stabiliseras, förenklas och förbättras.

- Stöd eldsjälavård.
- Ge idealiteten styrka och stabilitet.
- Uppmärksamma idealitet även ekonomiskt.
- Ge unga möjlighet att mogna utan kvalitetsförluster.
- Värna erfarenheter från fullt utvecklade demokratiska samfund.
- Samla och bruka goda exempel.
- Stöd Folkbildning (9.5 Kultur).
- Stabilisera Leadermetoden

10 Konsekvenser

Landsbygdskommitténs förslag är till nytta för hela landet. Kommittén använder kommuner som minsta byggsten. Dock är inte byalag och motsvarande en ännu mindre brickor i folkjuridiska sammanhang. I arbetet för landsbygderna kan de få betydelse. Att anlägga ett tidsperspektiv vid konsekvensanalyser är genialt. Enskilda åtgärder och följderna av dessa behöver inte vara linjära. Självförsörjningens effekt på samhällshushållet är intresseväckande. Produktionsvärden kan med samhällets styrning utvecklas positivt. Om samhället tar risker kommer kreditförlusterna att vara ringa i förhållande till de samhällsekonomiska vinsterna.

10.2.4 Miljön

Saminvest AB är ägt av staten och gör riskkapitalinvesteringar. Förutom stärkt utbud av finansiering, genom uppväxling med privat kapital, ska arbetet utveckla det finansiella ekosystemet och förbättra förutsättningarna tillväxt. Bolaget föreslås investera i företag för tillväxt och förnyelse av ekosystemproducerande verksamheter. (Det låter oklart.)

Vidare föreslås att Jordbruksverket i samråd med Skogsstyrelsen, Vinnova (ökar innovationskraften) och Naturvårdsverket urskiljer hur kommande landsbygdsprogram kan bidra till en biobaserad samhällsekonomi. Här saknas Riksantikvarieämbetet. Vidare bör uppmärksammas att Jordbruksverket för närvarande sitter på två stolar; den landsbygdspolitiska och den näringsrelaterade. Även rollerna för riksmuseerna; Historiska museet, Nordiska museet och Naturhistoriska riksmuseet bör utredas.

Utbildning är avgörande för förnyelse och konkurrenskraft. Den forskning och utveckling som sker i Sveriges biosfärområden¹³ är viktig och aktuell. Den är nära landsbygderna. Mer än forskning kring genusrelaterad verksamhet som hellre bör röra fördomsfritt, praktiskt och funktionellt samarbete

- Lägg samman näringsmyndigheterna Skogsstyrelsen och Jordbruksverket.
- Jordbruksverket bör av sin landsbygdspolitiska del bilda en Myndighet för landsbygdsservice.
- Stärk samverkan mellan bevarandemyndigheterna Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket.
- Studera riksmuseernas potential för starka landsbygder.
- Lagen om förvaltning av samfälligheter bör anpassas till en modern landsbygdspolitik.
- Behåll specialdestinerade statsbidrag, sådana stärker statens gemenskap med samhället.
- Kommuner och län behöver ökat utrymme för prioritering av lokala och regionala stöd.
- Betrakta ett Centrum för utmarksbruk och FoU i biosfärområde Voxnadalen som ett praktiskt exempel på strävan mot integrerad samverkan inom landsbygdernas kompetensförsörjning.¹⁴

¹³ Vattenriket, Vänerskärgråden med Kinnekulle, Nedre Dalälven, Blekinge arkipelag och Östra Vätternbranterna samt kandidaten Voxnadalen.

¹⁴ Jämför med Eldrimner, nationellt resurscentrum för mathantverk, De 5 storas rovdjurscentrum, Viltskadecenter, Naturum över hela Sverige för ökad kunskap om natur och miljö. Byggnadsvårdsföreningens Byggnadsvårdscenter. Naptek. Centrum för naturvägledning. Åjtte informerar om samekultur och fjällturism, Skansen presenterar svensk kultur med vilda djur och lantraser. Skolverket stöder nationella resurscentrum för att i olika ämnen främja och stimulera intressant och aktuell undervisning.

DE SMÅ

Hoppa, dansa,
 Dockor ansa,
 Lyssna till Pappas röst.
 Banna, glömma,
 Leka gömma,
 Somna vid Mammans bröst.

De små är en dikt av Erik Gustaf Geijer från 1834. Historieprofessor Geijer var 51 år när han skrev denna dikt om de små. Dikten lockar till reflektioner om de första levnadsåren är så bekymmersfria som diktaren antyder. I varje fall rymmer den nog en del samhällskritik – vem är det som krånglar till tillvaron? Inte är det barnen i alla fall, betonar författaren. Och representerar inte barnen folket?

Sammanfattning

Gävleborgs fäbodförening kan kort koncentrera sin syntes rörande Slutbetänkande av parlamentariska Landsbygdskommittén, SOU 2017:1.

- Betänkandet är hyggligt bra.
- Den som väntar på det perfekta får inget gjort.
- Uppmärksamma alla Sveriges lokalsamhällen.
- Gynna fäbodsamhället och GFF.
- Prioritera Voxnadalen och dess biosfärområde.
- Knyt Unescorådet tätare till Kulturdepartementet
- Ge Kulturdepartementet ansvar för alla lokalsamhällen.
- Se landsbygderna som folket ser dem.
- Utför oberoende kontroller av påstådda fakta.
- Vila inte.

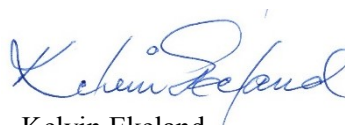
Gävleborgs fäbodförening har försökt vara uppriktig utan minsta strävan för att vara insmickrande eller omskrivande. Vi har försökt komma åt statsmaktens bortifrånperspektiv och lyfta fram ett samhälls- och tillitssperspektiv. Tyck om oss. Vi behöver det, fastän vi är egocentriska.

GÄVLEBORGS FÄBODFÖRENING

Rönningen 2017-02-20

Calle Höglund
 ordförande

Kelvin Ekeland
 handläggare

Kopia till
 Styrelsen
 Kulturdepartementet
 Föreningen Sveriges fäbodbrukare
 Värmlands säterbrukarförening
 LRF
 Media